

Sygn. akt VI U 1650/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Janusz Madej

Protokolant – starszy sekretarz sądowy Dorota Hańc

po rozpoznaniu w dniu 21 kwietnia 2022 r. w Bydgoszczy na rozprawie

odwołania: T. Ś.

od decyzji : Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 5 listopada 2021 r., znak: (...)

w sprawie: T. Ś.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o rekompensatę

- 1) zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu T. Ś. prawo do rekompensaty od dnia 1 października 2021 r.;
- 2) zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. na rzecz ubezpieczonego T. Ś. kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego;
- 3) nie stwierdza odpowiedzialności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

VI U 1650/21

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 listopada 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. – po rozpoznaniu wniosku ubezpieczonego T. Ś. z dnia 4 października 2021 r. – odmówił wnioskodawcy prawa do przyznania rekompensaty. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, iż odmówił przyznania emerytury z rekompensatą ponieważ ubezpieczony nie udokumentował 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, zaznaczając iż nie uznał okresów zatrudnienia od 1 maja 1979 r. do 29 lutego 1992 r. oraz od 1 marca 1992 r. do 17 grudnia 1997 r. (Gospodarstwo Rolne (...)) jako pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale (tj. codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, gdyż prace kierowcy ciągnika kołowego (traktorzysty) w rolnictwie nie można uznać jako codziennej pracy zatrudnionego. Zdaniem organu rentowego prace takie ubezpieczony mógł wykonywać od wczesnej wiosny do późnej jesieni przy użyciu maszyn polowych doczepionych do ciągnika lub przy użyciu kombajnu. Ubezpieczony nie spełnił więc wymogu wykonywania pracy w rolnictwie w sposób stały, tj. codziennie.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł w imieniu ubezpieczonego jego profesjonalny pełnomocnik procesowy, domagając się zmiany tej decyzji i przyznania ubezpieczonemu emerytury z rekompensatą z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W uzasadnieniu odwołania odwołujący zarzucił organowi rentowemu, iż dokonał nieprawidłowych i dowolnych ustaleń, w szczególności co do tego, iż praca w Gospodarstwie Rolnym (...) nie miała charakteru ciągłego, bo jest to praca w rolnictwie, a takowe nie potrzebuje traktorzysty przez cały rok w sposób ciągły, gdyż takie prace wykonywane są od wiosny do jesieni. Ubezpieczony podnosił w związku z tym, iż Gospodarstwo to nie jest typowym gospodarstwem rolnym, ale ogromnym kombinatem składającym się z 12 kluczy gospodarczych (zakładów), które jest właścicielem tysięcy hektarów ziemi. Obecnie – po przekształceniach i reprivatyzacji – Gospodarstwo to funkcjonuje jako Fundacja (...), której potencjał gospodarczy przewyższa potencjał niejednej fabryki. W jednej tylko bazie – zwanej Zakładem (...) – było ponad 100 pojazdów, w tym specjalistyczne ciągniki, wykorzystywane do prac polowych, ale także do zleceń transportowych w obrębie Gospodarstwa Rolnego (...), a także na rzecz podmiotów zewnętrznych. W odwołaniu podnoszono w związku z tym, iż ubezpieczony, poza szeroko rozumianymi pracami rolniczymi wykonywanymi przy użyciu ciężkich ciągników, wykonywał w różnej konfiguracji przewóz m.in. : komponentów do mieszanek pasz, buraków do cukrowni, zboża do gorzelnii, rzepaku do K., żyta i ziemniaków z miejscowości Z., materiałów budowlanych, nawozów z W. i opału z bocznic kolejowych (B., N., Z.). Ubezpieczony wykonywał pracę kierowcy zestawów ciągnikowych w sposób ciągły i nieprzerwany w okresach wskazanych w świadectwach pracy, które – w jego ocenie – same w sobie są właściwym dowodem charakteru świadczonej pracy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2016 r. (I UK 218/15), zgodnie z którym wykaz A stanowiący załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43) ma charakter stanowiskowo – branżowy. „Przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości i przypisanie ich do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym, w zależności od działu gospodarki, w którym zostało umiejscowione. Konieczny jest zatem bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Dlatego przynależność pracodawcy do określonej gałęzi (branży) gospodarki ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem przepisów rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym. W konsekwencji nie można twierdzić, że istotny dla stwierdzenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach jest wyłącznie rodzaj pracy, a bez znaczenia pozostaje zatrudnienie pracownika w określonym sektorze gospodarki, w którym takie prace były wykonywane”. Organ rentowy podnosił dodatkowo, że Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 14 grudnia 2017 r. zauważył, że praca „traktorzysty” była zaliczona do pierwszej kategorii zatrudnienia w załączniku do rozporządzenia RM z 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 39, poz. 176 ze zm.) w dziale XVII – „Rolnictwo i leśnictwo”. Akt ten obowiązywał do 31 grudnia 1979 r. Wymienione rozporządzenie zastąpione zostało rozporządzeniem RM z 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 13, poz. 86). W załączniku do tego rozporządzenia nie ujęto już pracy na stanowisku traktorzysty w rolnictwie. Pojawił się natomiast dział VIII – „W transporcie i łączności”, w którym pod poz. 3 wymienione zostały „prace kierowców ciągników lub pojazdów gąsienicowych”. Prace kierowców ciągników w transporcie to z pewnością nie tylko prace transportowe traktorzystów. Praca na stanowisku kierowcy ciągnika nie może mieć żadnego związku z rolnictwem, a może być wykonywana wyłącznie w transporcie. W rozporządzeniu RM z 7 lutego 1983 r. prace kierowców ciągników także wymienione zostały tylko w dziale „W transporcie i łączności”.

W związku z powyższym organ rentowy argumentował, iż ubezpieczony, wykonując w spornych okresach pracę kierowcy ciągnika kołowego (traktorzysty), nie spełnił wynikającego z treści § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. wymogu wykonywania pracy w transporcie w sposób stały, t.j. codziennie. W przypadku wnioskodawcy sporadyczne okresy pracy o charakterze transportowym przeplatały się z długimi okresami pracy o charakterze polowym. Ta okoliczność wyklucza - zdaniem organu rentowego - możliwość uznania pracy świadczonej przez

odwołującego za pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu rozporządzenia RM z 7 lutego 1983 r.

Sąd Okręgowy ustalił i rozważył, co następuje:

Ubezpieczony T. Ś. (urodz. (...)) w dniu 4 października 2021 r. złożył wniosek o rekompensatę do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, rozpoznany negatywnie zaskarżoną decyzją. Z dniem (...) r. nabył on prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, co potwierdziła decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 21 września 2021 r.

T. Ś. w dniu 1 września 1975 r. zawarł z Kombinatem Państwowych Gospodarstw Rolnych w W. Zakładem (...) w W. umowę o pracę, na mocy której od dnia 1 września 1975 r. zatrudniony został na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku ślusarza. W dniu 20 sierpnia 1977 r. ubezpieczony został przekazany do Zakładu Rolnego (...) w W. i zawarł z tym pracodawcą umowę o pracę z dnia 20 sierpnia 1977 r., zgodnie z którą zatrudniony został na czas nieokreślony na stanowisku pomocnika traktorzysty. W okresie od 23 stycznia 1978 r. do 28 stycznia 1978 r. ukończył on kurs operatorów ciągników t-150 K oraz K-700, zorganizowany przez Państwowy Ośrodek (...) w M. – P.. Od dnia 29 stycznia 1978 r. rozpoczął on pracę w Kombinacie (...) w W. Zakładzie (...) w W. na stanowisku traktorzysty (kierowcy ciągnika kołowego), przy czym powierzono mu obowiązki związane z obsługą ciągnika t-150 K wyłącznie przy pracach transportowych. Do ciągnika tego zakupione zostały dwie przyczepy o ładowności 9 ton i 12 ton. Cały zestaw ciągnikowy z dwoma przyczepami miał ok. 22 - 25 metrów długości. W Kombinacie (...) w W. funkcjonowało 12 Zakładów (Zakłady Rolne w: (...) Zakład Budowlany w (...), Zakład Mechanizacji w (...) i Zakład Mechaniczny w (...)) W kombinacie tym hodowano kilkanaście tysięcy sztuk trzody chlewnej i sześć tysięcy krów dojnych. W okresie zatrudnienia w Zakładzie (...) od 29 stycznia 1978 r. do 18 maja 1981 r. (3 lata 4 miesiące i 18 dni) ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał wyłącznie prace transportowe związane z przewozem ciągnikiem t – 150 K paszy dla zwierząt, materiałów budowlanych (z T. i S.), żwiru potrzebnego do budowy budynków mieszkalnych, ziemniaków i zbóż do mieszalni pasz oraz elewatorów (w F.) i do 3 gorzelnii działających na terenie Kombinatu, węgla z ramp kolejowych do Zakładów Kombinatu. W dniu 19 maja 1981 r. ubezpieczony zawarł umowę o pracę z Kombinatem (...) w W. Zakładem Rolnym (...), na mocy której zatrudniony został na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy (pełen etat) na stanowisku kierowcy. Od tego momentu wykonywał on zarówno prace w transporcie, jak i prace polowe przy orce i bronowaniu, jednak prace polowe zajmowały mu maksymalnie w ciągu roku do 2 miesięcy i wykonywał je w okresie wiosennym i jesiennym. W pozostałych 10 miesiącach każdego roku zatrudnienia ubezpieczony wykonywał - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy – prace w transporcie. Zakład Rolny (...) wynajmował bowiem ciągnik t 150 K wraz z przyczepami do przewozu różnych materiałów oraz produktów rolnych (np. buraków cukrowych) podmiotom zewnętrznym, a oprócz prac transportowych wykonywanych dotychczas w Kombinacie ubezpieczony w okresach zimowych zajmował się przewozem tłuczni kamiennego (z Zakładów (...) w P.) potrzebnego do utwardzania dróg. Ubezpieczony pracował efektywnie w wyżej opisany sposób do dnia 17 grudnia 1997 r., a od dnia 18 grudnia 1997 r. do dnia 15 czerwca 1998 r. przebywał na zwolnieniu lekarskim, wyczerpując okres zasiłku chorobowego. Z dniem 1 lipca 1998 r. nabył prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, którą pobierał do dnia nabycia prawa do emerytury w 2021 r.. W okresie od 19 maja 1981 r. do 17 grudnia 1997 r. korzystał on ze zwolnień lekarskich z powodu choroby przez łączny okres 196 dni (6 miesięcy i 16 dni). Na dzień 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony legitymował się stażem ubezpieczeniowym (okresy składkowe i nieskładkowe) w wymiarze 276 miesięcy czyli 23 lat.

Powyższy stan faktyczny został ustalony na podstawie dowodów z dokumentów zebranych: w aktach emerytalno-rentowych i aktach kapitału początkowego ubezpieczonego prowadzonych przez ZUS, aktach osobowych ubezpieczonego nadesłanych do akt niniejszej sprawy przez Fundację (...) w W., a także na podstawie osobowych źródeł dowodowych: zeznań świadków: R. S. – e protokół rozprawy k. 62 a.s. i skrócony protokół rozprawy – k. od 55 do 58 a.s.; J. Ś. – e protokół rozprawy – k. 62 i skrócony protokół rozprawy – k. od 58 do 59 a.s.; J. U. – e protokół rozprawy k. 62 i skrócony protokół rozprawy – k. od 59 do 60 a.s.; przesłuchania ubezpieczonego – e protokół rozprawy k. 60 a.s. i skrócony protokół rozprawy – k. od 60 do 61 a.s.

Dokonując oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez dyrektywy interpretacyjne wskazane w art. 233 § 1 K.p.c. Sąd Okręgowy uznał, iż materiał ten pozwala na dokonanie ustalenia, zgodnie z którym ubezpieczony T. Ś. posiada ponad 15 – letni okres pracy w szczególnych warunkach, wskazanych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w związku z działem VIII („W transporcie i łączności”) poz. 3 wykazu A, stanowiącego załącznik do tego rozporządzenia, jak również w związku z działem VIII, poz. 3 pkt 1 wykazu stanowiącego załącznik Nr 1 do zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na którym wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. Urz. MRiRW z 1988. 2.4.).

W wyżej w skazanym okresie zatrudnienia w Zakładzie (...) w W. od 29 stycznia 1978 r. do 18 maja 1981 r. (3 lata 4 miesiące i 18 dni) ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wyłącznie prace w transporcie, wskazane w powołanych wykazach do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. i zarządzenia resortowego Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Po przejściu do Zakładu Rolnego (...) w W. ubezpieczony w okresie od 19 maja 1981 r. do 17 grudnia 1997 r. wykonywał wprawdzie prace stricte rolnicze, pracując jako traktorzysta ciągnika t-150 K przy pracach polowych lecz tylko przez 2 miesiące w każdym kolejnym roku zatrudnienia. Natomiast w przeważającym zakresie (10 miesięcy w roku) wykonywał on nadal - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy - prace w transporcie przy przewozie płodów rolnych, materiałów budowlanych czy węgla. Okoliczność ta potwierdzona została nie tylko dowodami z osobowych źródeł dowodowych ale również dowodami z dokumentów – wystawionymi przez Gospodarstwo Rolne (...) Spółkę z o. o. z siedzibą w W. (następcę pracodawcy ubezpieczonego) świadectwami wykonywania prac w szczególnych warunkach w okresach od 1 maja 1979 r. do 29 lutego 1992 r. oraz od 1 marca 1992 do 17 grudnia 1997 r., na stanowisku kierowcy ciągnika kołowego wskazanym w dziale VIII, poz. 3 pkt 1 wykazu stanowiącego załącznik nr 1 do zarządzenia Nr 16 MRLiGŻ z dnia 31 marca 1988 r. oraz w wykazie A rozporządzenia RM z 7 lutego 1983 r. (świadectwa w aktach osobowych ubezpieczonego oraz w jego aktach rentowych). Zasady doświadczenia życiowego wskazują na to, że gdyby ubezpieczony w powyższych okresach nie wykonywał w przeważającym zakresie prac w transporcie, to pracodawca nie potwierdziłby tego w powyższych świadectwach. W ocenie Sądu Okręgowego wykonywanie przez ubezpieczonego prac w transporcie potwierdza także to, iż swoje obowiązki pracownicze wykonywał o nie na zwykłym ciągniku rolniczym, lecz na ciągniku kołowym t-150 K (zwanym „Kierowiec”), do którego obsługi wymagane były szczególne uprawnienia nabyte przez ubezpieczonego w styczniu 1978 r. O takim rodzaju ciągnika kołowego wspomniano już w piśmie Kierownika Zakładu Rolnego (...) do Zakładu (...) w W. z dnia 19 sierpnia 1977 r., dotyczącym przekazania pracownika T. Ś. z Zakładu (...) do Zakładu Rolnego (...) na stanowisko pomocnika traktorzysty na ciągnik K. (pismo – k. 5 akt osobowych). W tym kontekście za w pełni wiarygodne uznać należało zeznania świadków i ubezpieczonego, potwierdzające wykonywanie przez niego pracy w transporcie (wskazanej w wykazie A dziale VIII, poz. 3 i w dziale VIII, poz. 3 pkt 1 wykazu do zarządzenia resortowego). Dodatkowo w tym miejscu wyeksponować trzeba, iż rozbudowana struktura organizacyjna pracodawcy powoda oraz prowadzenie przez tego pracodawcę działalności rolniczej w bardzo znacznych rozmiarach wskazywała na występowanie po stronie Kombinatu (...) w W. zapotrzebowania na prace transportowe w szerokim zakresie. Do okresu pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w Zakładzie (...) w W. liczonego od 29 stycznia 1978 r. (następny dzień po ukończeniu kursu obsługi ciągnika t- 150 K) do 18 maja 1981 r. (3 lata 4 miesiące i 18 dni) należy zatem doliczyć 10 miesięcy pracy ubezpieczonego wykonywanej na stanowisku kierowcy ciągnika kołowego w transporcie w kolejnych latach jego zatrudnienia od 1982 r. (w 1981 r. ubezpieczony wykonywał tego rodzaju pracę na pewno do 18 maja tego roku) do 1996 r. włącznie oraz 9 miesięcy i 17 dni w roku 1997 – od 18 grudnia 1997 r. ubezpieczony był już niezdolny do pracy z powodu choroby aż do dnia 18 czerwca 1998 r., z którym ówczesny jego pracodawca ((...) Spółka z o.o. Gospodarstwo Rolne w W., które w trybie art. 23⁽¹⁾ Kodeksu pracy przejęło ubezpieczonego z dniem 1 maja 1998 r.) rozwiązał z nim umowę o pracę bez wypowiedzenia na podstawie art. 53 § 1 pkt 1 lit. b Kodeksu pracy. Łącznie jest to 164 miesiące i 17 dni czyli 13 lat 8 miesięcy i 17 dni. Suma tych dwóch okresów zatrudnienia ubezpieczonego w szczególnych warunkach wynosi 17 lat 1 miesiąc i 5 dni i nawet po odjęciu 6 miesięcy i 16 dni korzystania przez ubezpieczonego ze zwolnień lekarskich czy też 2 miesięcy z roku 1997 (w których mógł on wykonywać prace polowe), czy też niewskazanego jako okres pracy w

szczególnych warunkach w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 24 października 2006 r. okresu od 29 stycznia 1978 r. do 30 kwietnia 1978 r., ubezpieczony legitymuje się okresem pracowniczego zatrudnienia w szczególnych warunkach przewyższający wymagany okres 15 lat.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1924 – t.j.) rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2022 r., poz. 504 t.j. ze zm.) mówiąc o dotychczasowych przepisach, na podstawie których ustala się m.in. rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki na podstawie których ustala się prawo do emerytury osobom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, odwołuje się właśnie do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Skoro postępowanie dowodowe wykazało, iż ubezpieczony legitymuje się okresem pracy w szczególnych warunkach wymaganym do nabycia prawa do rekompensaty i jednocześnie nie nabył prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (przesłanka negatywna z art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych), to Sąd Okręgowy na podstawie art.477¹⁴ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych zmienił w punkcie 1 wyroku zaskarżoną decyzję i przyznał powodowi prawo do rekompensaty od pierwszego dnia miesiąca, w którym ubezpieczony złożył wniosek o to świadczenie (art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej).

W punkcie 2 sentencji wyroku zasądono od pozwanego organu rentowego jako strony przegrywającej spór na rzecz ubezpieczonego zwrot poniesionych przez niego kosztów zastępstwa prawnego, których wysokość ustalona została w wysokości dwukrotności stawki minimalnej, uwzględniającej nakład pracy pełnomocnika powoda związany ze sporządzeniem odwołania i udziałem w rozprawie (art. 98 § 1 i § 3 K.p.c. w zw. z art. 99 K.p.c. oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

W punkcie 3 wyroku nie stwierdzono odpowiedzialności organu rentowego, o której mowa w art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, albowiem istotne dla rozstrzygnięcia sporu ustalenia dokonane zostały w postępowaniu sądowym na podstawie dowodów, którymi nie dysponował organ rentowy.